

Alþingi Nefndasvið
Austurstræti 8-10
150 Reykjavík

Reykjavík 11.05.2017

Efni: Umsögn stjórnar Blindrafélagsins um tillögu til þingsályktunar um stefnu og framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2017-2021, þskj. 567 - 434. mál.

Stjórn Blindrafélagsins hefur fjallað um tillögu til þingsályktunartillögu um stefnu og framkvæmdaáætlun í málefnum fatlaðs fólks fyrir árin 2017 – 2021, þskj 567, 434 mál..

Þó Blindrafélagið fagni tillögunni þá telur félagið mjög brýnt að bregðast við stórum ágöllum á áætluninni svo ekki hljótist tjón af í þjónustu við blint og sjónskert fólk. Að því sögðu er margt gott við tillöguna og telja verður að verði hún samþykkt og nægjanlegt fjármagn tryggt svo hægt verði að framfylgja henni, að stjórnvöld stigi með því mikilvægt skref í átt að því að uppfylla þær skyldur sem ríkinu eru lagðar á herðar með samningi Sameinuðu þjóðanna um réttindi fatlaðs fólks, sem Ísland hefur fullgilt, þá sér félagið ástæðu til við að vara eindregið við nokkrum atriðum. Samkvæmt samningnum er mismunun gagnvart fötluðu fólki bönnuð á öllum sviðum samfélagsins og í tillögunni kemur fram að leggja skuli áherslu á mannréttindi og bann við mismunun á grundvelli fötlunar. Að mati Blindrafélagsins ætti að lögfesta í stjórnarskrá bann við mismunun á grundvelli fötlunar á öllum sviðum samfélagsins.

Það sem mun ráða úrslitum um hvort að markmið áætlunarinnar nái fram að ganga er hvort að nægt fjármagn fylgi þeim verkefnum sem í áætluninni eru.

Aðrar athugasemdir Blindrafélagsins felast í ábendingum sem snúa að þjónustu við blint og sjónskert fólk sem stjórnin telur mjög mikilvægt að tillit verði tekið til.

Þessi atriði snúa að:

1. Hugmyndafræðinni að baki skipulags á mjög sérhæfðri þjónustu.
2. Stafrænu aðgengi.
3. Atvinnumál.
4. Hjálpartæki.
5. Aðgengi að menntun.
6. Niðurlag.

Hugmyndafræðin að baki skipulags á mjög sérhæfðri þjónustu.

Við fyrstu sýn virðist sem að þörfin á að stytta biðlista um þjónustu Greiningastöðvar ríkisins séu grundvöllur þess hvernig þjónusta við aðra hópa, eins og til dæmis blinda og sjónskerta, skuli skipulögð. Í þessum efnum virðist byggt á þeirri hugmyndafræði að færa mjög sérhæfða þjónustu sem í dag er veitt miðlægt af sérhæfðum ríkisstofnunum yfir til sveitarfélaganna. Þetta hefur verið gert á norðurlöndum með þjónustu við blint og sjónskert fólk með þeim afleiðingum að þjónustan hefur versnað við þá sem ekki búa á þéttbýlustu stöðunum.

Í þessu samhengi vekur það athygli að engir fulltrúar Þjónustu og þekkingarmiðstöðvar fyrir blinda, sjónskerta og daufblinda einstaklinga, Samskiptamiðstöðvar Íslands eða Heyrnar og talmeinaðstöðvar Íslands skuli hafa átt aðkomu að þessari vinnu. Allt eru þetta stofnanir sem að veita fólki með skynfatlanir mjög sérhæfða þjónustu sem ekki verður séð að hægt sé að færa yfir til sveitarfélaganna nema með þeim afleiðingum að þjónustan versni til mikilla muna.

Í upphafi árs 2009 varð bylting á Íslandi í þjónustu við blint og sjónskert fólk. Þá tók til starfa Þjónustu og þekkingarmiðstöð fyrir blinda, sjónskerta og daufblinda einstaklinga (Miðstöðin). Allur undirbúningur að stofnun Miðstöðvarinnar var til mikillar fyrirmyndar og samráð við hagsmunaaðila var virkt og árangursríkt. Nú er svo komið að þegar að þjónustan við blint og sjónskert fólk á Íslandi er borin saman við þjónustuna á norðurlöndunum þá er þjónustan hér á landi þó nokkuð betri, að mati Blindrafélagsins. Þjónustunni hér á landi hefur farið mikið fram á meðan að þjónustunni hefur víða á norðurlöndum farið aftur. Þetta er hægt að mæla með tölum um atvinnuþátttöku og fjölda í framhalds- og háskólum. Að mati norrænu Blindrasamtakanna má rekja þessa þróun til þess að þjónustan við blinda og sjónskerta einstaklinga var færð frá því að vera miðlæg yfir í að vera á ábyrgð sveitarstjórna eða fylkja.

Stjórn Blindrafélagsins varar eindregið við því að sú miðlega sérhæfða sérfræðiþjónusta sem Miðstöðin veitir blindu og sjónskertu fólki á öllum aldri, verði færð yfir til sveitarfélaga eða þjónustusvæða. Jafnframt er varað við því að fyrirkomulagi fjármögnunar þjónustunnar verði breytt. Það er að okkar mati alveg ljóst að verði slíkt gert mun það hafa í för með sér að þjónusta við blint og sjónskert fólk versnar til mikilla muna og farið yrði áratugi aftur í tímann. Afleiðingarnar myndu meðal annars verða minnkandi atvinnuþátttaka, minni möguleikar til mennta og almennt versnandi lífsgæði og töpuð sérfræðiþekking sem byggð hefur verið upp á undanförunum árum innan Miðstöðvarinnar. Það er mikilvægt að hafa í huga að fjöldi blindra og sjónskertra einstaklinga hér á landi er alls ekki nógu mikill til að einstök sveitarfélög eða þjónustusvæði geti byggt upp og viðhaldið nauðsynlegri sérfræðiþekkingu til að geta veitt viðunandi þjónustu á árangursríkan hátt fyrir blinda eða sjónskerta einstaklinga. Í þessu sambandi má benda á að í mörgum sveitarfélögum geta liðið mörg ár á milli þess sem þörf er á að þjónusta blindan eða sjónskertan einstakling.

Verði hætt að veita þessa þjónustu miðlægt, eins og nú er gert, þá mun slík breyting ganga gegn meginmarkmiðum þeirrar stefnu og framkvæmdaáætlunar sem hér er til umfjöllunar.

Það er ekki þörf á að breyta eða laga það sem virkar mjög vel.

Sem dæmi má nefna: E.1. Aukin samþætting og betri undirbúningur við flutning á milli skólastiga. Þetta er verkefni sem að þjónustu og þekkingarmiðstöðin fyrir blinda, sjónskerta og daufblinda einstaklinga hefur sinnt með miklum ágætum og byggt upp verðmæta sérfræðikunnáttu. Ekki er minnst á Miðstöðina sem aðila sem komi að þessu verkefni.

Stafrænt aðgengi.

Stafrænt aðgengi er hvergi nefnt á nafn í aðgengiskafla þessarar tillögu. Stafrænt aðgengi er hins vegar mjög mikilvægt blindu og sjónskertu fólki. Án þess á það litla möguleika á að vera virkir samfélagsþegnar. Ef stafrænt aðgengi að upplýsingum er hins vegar í lagi þá eru því flestir vegir færir. Blindrafélagið telur mikilvægt að inn í aðgengishlutann verði bætt sérstökum kafla um stafrænt aðgengi. Nægur efniviður er til staðar til að vinna úr m.a.:

- Aðgengisstefna Ríkisstjórnar Íslands fyrir opinbera vefi til að tryggja aðgengi m.a. fyrir blinda sjónskerta og aðra sem þurfa að nota hjálpartæki við lestur efnis og notkun vefja almennt frá því í maí 2012. .
- Tilskipun Evrópusambandsins frá 26.10.2016 um aðgengi að vefsvæðum og smáforritum fyrir snjallsíma og spjaldtölvur. [Sjá hér.](#)

Atvinnumál.

Í kafla B1 er talað um ráðgjöf vegna starfsfólks með fötlun og ábyrgð Vinnumálastofnunar. Þarna vanta samráð við sérhæfðar stofnanir eins og Þjónustu og þekkingarmiðstöðina fyrir blinda, sjónskerta og daufblinda einstaklinga.

Í kafla B4 er talað um aðgang að hjálpartækjum vegna atvinnu. Við fögnum þessari tillögu en sjáum ekki fyrir okkur hvernig Sjúkratryggingar Íslands eiga að gefa ráðgjöf um tækni og tæki fyrir blinda. Sérhæfingin er einfaldlega of mikil og verkefnið er á góðum stað hjá Þjónustu og þekkingarmiðstöðinni fyrir blinda, sjónskerta og daufblinda einstaklinga.

Þróun þjónustu.

Kafli G7 um hjálpartæki vekur sérstaka athygli þar sem það er okkar skilningur að þessi tillaga feli í sér að það eigi að úthýsa hjálpartækjaumsóknum og afgreiðslum til Sjúkratrygginga, sveitarfélaga og heilsugæslustöðva. Þetta er þróun sem við teljum afar óheppilega og útvatna þekkingu og þjónustu á mjög sérhæfðri tækni og tækjum.

Aðgengi að menntun.

Blindrafélagið vekur athygli á að um leið og það er mjög mikilvægt að huga að uppbyggingu fjölbreyttara náms, á bæði framhalds og háskólastigi, sem hentar fötluðu fólki, þá má ekki missa sjónar á mikilvægi þess að það nám sem nú þegar er til staðar sé aðgengilegt fötluðu fólki. Margir fatlaðir einstaklingar er þess fullfærir að klára flest af því námi sem í dag er boðið uppá í íslensku menntakerfi ef viðvarandi aðgengishindrunum er rutt úr vegi.

Niðurlag

Stjórn Blindrafélagsins er þeirrar skoðunar að verði þessum tillögum hrint í framkvæmd óbreyttum og hin sérhæfða þjónusta sem veitt er af Þjónustu og þekkingarmiðstöðinni, fyrir blinda sjónskerta og daufblinda einstaklinga, verði færð frá ríki til sveitarfélaga, þá muni þessar tillögur valda miklum skaða og skerða til mikilla muna lífsgæði blinda og sjónskerta fólks auk þess sem að dýrmæt fagþekking mun tapast.

Blindrafélagið lýsir sig reiðubúið til samtals um þessar athugasemdir.

Fyrir hönd Blindrafélagsins,
samtaka blindra og sjónskertra á Íslandi

Sigþór U. Hallfreðsson
formaður

Kristinn Halldór Einarsson
framkvæmdastjóri